

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Губенко В.І., д.е.н., професор,
Білоцерківський національний аграрний університет*

Механізм управління розвитком сучасних економічних систем є сукупністю рішень, заходів і дій органів управління, які відповідають за розробку економічної політики суб'єктів економічної діяльності, що здатна забезпечити узгодження цілей, завдань, рішень і дій усіх рівнів, що є суб'єктами економічної діяльності, як у локальному, так і глобальному просторі, що спрямований на створення матеріальних цінностей з урахуванням потреб внутрішнього і зовнішнього ринків.

Нова економічна ситуація, пов'язана з кризовими процесами 2008–2012 рр., вимагає необхідності адаптації підприємств до непередбачуваних і стрімких змін конкурентного середовища. Членство України в СОТ, розширення торговельних відносин в 2009–2012 рр. з країнами ЄС, США та азійсько-африканським регіоном призвело не тільки до насичення сегментів ринку, але і до появи ринкових ніш, що створило систему можливостей для учасників внутрішнього і зовнішнього ринків та загостило конкуренцію. Ситуація, що склалася, передбачає необхідність здійснення додаткових досліджень і теоретичного переосмислення суті та важелів формування і трансформації систем управління вітчизняною економікою в цілому, її галузями і підприємствами із врахуванням процесів, що відбуваються і посилюватимуть свій вплив на національну економіку. Актуальність проблеми формування нових моделей управління виробництвом і експортом під впливом непередбачуваності кризових процесів визначається зміною поведінки підприємств і умов конкуренції та неадекватністю існуючих структур управління вимогам сучасності.

Досвід функціонування підприємств в умовах непередбачуваності середовища демонструє виникнення ускладнень такими обставинами, як наявність суперечливих тенденцій у розвитку інноваційних процесів – від експансії нововведень до розвитку дискретності у формуванні і впровадженні інновацій. Передача підприємствами відповідальності за прийняття рішень структурним підрозділам, що призводить до трансформації ієрархічних структур та значення цього явища в майбутньому буде зростати, при цьому більше уваги приділятиметься організаційній структурі, здатній посилити інноваційний процес у взаємопов'язаних підрозділах і для прийняття

рішень нового типу, з якими стикатиметься менеджмент, тому необхідними стануть нові аналітичні схеми. Зміни у сфері телекомунікацій спричинили скорочення витрат, пов'язаних із заключенням контрактів, відмови від ланцюгових зв'язків із постачальниками і клієнтами та перехід на переплетену сітку, що передбачає багаторівневі відносини і забезпечує активізацію інноваційної діяльності, скорочення часу на розробку гарантованого попиту та інші багаторівневі зв'язки, сприяє в значній мірі посиленню ролі управління в підвищенні економічної ефективності підприємств та їх конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Останні дослідження в галузі теорії і практики управління підтверджують, що революційний прорив у сфері телекомунікацій значно скоротив витрати, пов'язані із здійсненням операцій між виробниками і споживачами продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках та забезпечив вільний перелив інформації, в результаті чого підприємства і корпорації мають можливість активно координувати та інтегрувати процеси планування і управління без участі єдиної ієрархічної структури. Революція, що здійснилася у світі в сфері транспортування товарів, сприяла скороченню витрат на перевезення товарів, що знизило питому вагу логістичних витрат у кінцевій вартості товарів і послуг, в результаті чого змінилася сама сутність ефекту масштабу виробництва. Інноваційна модель управління підприємством – це управління із врахуванням професіоналізму і свідомості персоналу та умов, середовища і факторів діяльності. Для побудови такої моделі необхідні підготовлені згідно з вимог світового менеджменту кадри, здатні розвивати і реалізувати ідеї креативного менеджменту, формувати і управляти безперервним розвитком персоналу, як одним із основних джерел конкурентних переваг, який здатний переорієнтувати на сітьову структуру виробництво і розподіл із відмовою від орієнтації на окремі підприємства; створити систему інноваційного управління персоналом, яка була б зосереджена на відношенні до нього, як до ресурсу інвестиційних пріоритетів та поєднанні функціонального і стратегічного підходів у побудові системи управління персоналом. У прикладному аспекті щодо ролі управління на розвиток сільськогосподарських підприємств та підвищення їх прибутковості і конкурентоспроможності можна навести, як, приклад, підприємства Білоцерківського району Київської області, в яких завдяки підвищенню ефективності управління через покращення якісних характеристик управлінського персоналу, здійснену продуманою ротацією кадрів, виробництво валової продукції сільського господарства на одиницю площі землі не тільки

не знизилось в 2008-2012 рр. в порівнянні з 1990 р., а зросло і склало в середньому по 45 аграрних підприємствах 296 тис. грн на 100 га с.-г. угідь, з них продукція тваринництва – 41%, в тому числі виробництво молока і м'яса в розрахунку на 100 га угідь склало відповідно 402 і 66,5 центнера, а таке господарство як СВК ім. Щорса виробляє молока на 100 га с.-г. угідь по 1700 ц, рівень рентабельності с.-г. підприємств району складає 16,7%, що є найвищим показником серед регіонів не тільки Київської області, а й України. Щодо ефективності впровадження інноваційної моделі управління в Білоцерківському районі: 14 сільськогосподарських підприємств, що перейшли на цю модель, господарюючи на 36,7% площі с.-г. угідь, що в 1,62 рази вище середньорайонного показника, продуктивність праці в них в 1,42 рази вища в порівнянні із середньорайонним показником, рівень рентабельності склав 29,4%, що в 1,76 рази вище середньорайонного показника.

В умовах, що склалися в національній економіці України, основним чинником стабільного розвитку сільського господарства і АПК повинна бути система випереджувальних управлінських заходів щодо процесів, які відбуватимуться в Україні і на світовому ринку, де одним із визначальних і довготермінових очікується зростання цін на продукти харчування. В цих умовах агропромислове виробництво може стати галуззю підвищеної економічної активності, як свідчить наведений вище приклад господарств Білоцерківського району, а тому економіка країни має більше повернутися до потреб галузі. Крім розширення виходу українських продовольчих товарів на зовнішній ринок з 6797 млн дол. США у 2007 р. до 11285 млн дол. у 2008 р., 10200 млн дол. у 2010 р., 13100 млн дол. у 2011 р. 12400 млн дол. (за 9 міс. 2012 р). У зв'язку з набуттям Україною членства у Світовій організації торгівлі відкривається і внутрішній ринок, тому спостерігається зростання обсягів конкуруючого імпорту продуктів харчування. Значно посилиться вплив на виробництво і експорт продукції галузі через рівень цін в Україні і країнах-партнерах по торгівлі, тому управління реструктуризацією внутрішнього і зовнішнього ринків продовольства повинно забезпечити прийняття середньої ринкової ціни, яка формується на території України і країн-учасників зовнішньоторговельних відносин з нею.

Першочергового значення набуває також питання управління якістю і безпекою харчової продукції у зв'язку з тим, що експортні ціни на вітчизняну продукцію продовжують залишатися нижче світових. Так, експортна ціна української пшениці у 2010 р. склала 186,5 дол./т, у 2011 р. – 261,2 т, у 2012 р. – 256 дол./т, в той час коли,

наприклад, світова ціна на неї у Мексиканській затоці становила 343 дол./т, ціна експорту кукурудзи у 2012 р.(9 міс.) склала 425 дол./т. при світових цінах на цю культуру в межах 520-550 дол. США.

Для України здобуття сталих глобальних конкурентних позицій в сільському господарстві має виключно важливе значення у зв'язку з необхідністю здійснювати імпорт енергоносіїв та інших стратегічних ресурсів, крім того, залишається невирішеною проблема продовольчої безпеки – в структурі імпортованих товарів у 2010-2011 рр. Продовжували залишатись високими обсягами м'яса – 349 і 212 тис. тонн відповідно та 288 тис.тонн (за 9 місяців 2012 р), цукру 316 і 219 тис.тонн. Вплив кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринків на галузь викликає необхідність забезпечення конкурентних переваг шляхом зміни управління аграрною політикою, реструктуризацією, диверсифікацією та активізацією інвестиційних процесів.

Одним з основних методичних принципів управління продовольчим ринком є здатність державних органів об'єктивно оцінювати міжнародну ситуацію і стан світового ринку, тому, при умові можливого економічного спаду виробництва агропромислової продукції у 2013 р. та обмеження експортних можливостей, необхідний захист вітчизняної галузі від конкуренції дешевих імпортованих товарів заходами, які б не суперечили вимогам СОТ.

РОЗВИТОК КООПЕРАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

*Маренич Т.Г., д.е.н., професор,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Подальший розвиток аграрної галузі потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва та продовольчу безпеку держави. Це передбачається досягти за рахунок продовження реформ в економіці країни та її аграрному секторі в напрямі оптимального поєднання промислового та аграрного виробництва, підпорядкування їх діяльності потребам внутрішнього і зовнішнього ринків сільськогосподарської продукції та продовольства, соціально-економічного розвитку села, переходу від галузевої до територіально-самоврядної системи управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій,